

THE PACUALIARITIES OF SHAPING AND DEVELOPMANT OF STUDENTS SPORT MOVEMENT IN UKRAIN

Svitlana STEPANUK

Lviv State institute of Physikal Culture

The article is devoted to the determination of students sport movement in Ukraine, Ukrainian chairmen's action and main forms of competitive activity of Ukrainian students in international sports.

ОЛІМПІЙСЬКА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ ЯК СКЛАДОВА МІЖНАРОДНОЇ СИСТЕМИ ОЛІМПІЙСЬКОЇ ОСВІТИ

Юрій ЗАЙДОВИЙ

Львівський державний інститут фізичної культури

Одним із важливих напрямів діяльності Міжнародного олімпійського комітету є пропаганда ідей олімпізму, популяризація знань про визначальні засади олімпійського руху, історію Олімпійських ігор стародавньої Греції та сучасності; органічне поєднання освітніх, виховних та розвиваючих завдань виховання дітей та молоді у процесі фізичного виховання й т. ін.

У структурі олімпійського руху вирішення цих важливих завдань покладено на Міжнародну та національні олімпійські академії.

Зауважимо, що в сучасній вітчизняній науковій та науково-популярній літературі, зважаючи на ґрунтовний масив наукових досліджень у галузі теорії і методів олімпійського спорту (В.М. Платонов, С.И. Гуськов, М.М. Булатова, К.П. Сахновський, А.М. Лапутін, Л.В. Волков та інші) та безперечну рівноцінність освітньо-виховних завдань спорту й теоретико-методичних засад спортивної підготовки, бракує відповідних досліджень щодо ролі й місця олімпійської освіти в освітньо-виховній системі діяльності національних олімпійських академій тощо.

Зауважимо, що в останні роки науковий інтерес до питань олімпійської освіти зростає, про що свідчать окремі статті та розвідки М. Булатової; А. Єфімова; В. Запорожанки; В. Кудиненка, В. Бізіна, О. Кривенцова, С. Філя; В. Платонова, С. Гуськова [1,2,3,6,7], кількість і масштабність яких явно непропорційна порушеним проблемам.

Відновлення української державності покликало до утворення важливої інституції у структурі національного олімпійського руху – Олімпійської Академії України (ОАУ). Історія діяльності цього громадського утворення налічує вже понад десять років, але до останнього часу жодного узагальнюючого, комплексного наукового аналізу діяльності Олімпійської Академії України не проводилося.

Саме тому, ми поставили собі за мету з'ясувати роль та значення Олімпійської Академії України в системі міжнародної олімпійської освіти.

Дослідження проводиться відповідно до теми 1.1.4 “Історико-методологічні засади розвитку української фізичної культури” Зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту на 2001-2005 рр. Державного комітету молодіжної політики, спорту і туризму України з номером державної реєстрації 0102U002641.

Організація та методи дослідження. Наше дослідження носить теоретико-аналітичний характер. Джерельною базою для досліджень слугували фонди наукових бібліотек України, архівні документи та приватні збірки, офіційна документація Олімпійської Академії України 1996–2002 років, матеріали із всесвітньої мережі INTERNET тощо.

Зважаючи на обмежену об’єктивну інформацію щодо діяльності Олімпійської Академії України (доречно зауважити, що про діяльність ОАУ на сторінках журналу “Олімпійська арена” – органу НОК України, нам не вдалося знайти бодай окремої статті), ми скористалися думками й твердженнями президентів ОАУ та активних діячів олімпійського руху України останнього десятиріччя. Участь у поштовому анкетуванні взяли, зокрема, перший та другий президенти ОАУ – проф. Вадим Запорожанов та Анатолій Єфімов, столичні та регіональні лідери олімпійського руху – Володимир Кулик (Київ), Сергій Матвеев (Київ), Анатолій Кудренко (Суми), Степан Філь (Харків), Володимир Лабскір (Харків), Мирослав Герцик (Львів), Олексій Демінський (Донецьк), Сергій Єрмаков (Харків) та ін.

Окрім літературного аналізу та опитування ми використали також методики теоретичної інтерпретації: аналіз, синтез, абстрагування, індукцію, дедукцію; порівняльний аналіз, метод логічних висновків, історико-логічний метод.

Основні результати дослідження.

Перш ніж аналізувати діяльність Олімпійської Академії України ми вважали доречним вивчити основні засади діяльності та історичні етапи розвитку Міжнародної Олімпійської Академії.

Отже, Міжнародна Олімпійська Академія (МОА) — національна грецька організація, діяльність якої з моменту її утворення підтримується Міжнародним олімпійським комітетом (МОК) [4].

Ідея пропаганди освітніх завдань олімпійського спорту належить фундатору модерного олімпізму французу П’єру де Кубертену, який неодноразово наголошував на необхідності поширення знань з історії стародавніх Олімпійських ігор та філософських принципів олімпізму, залучення до олімпійського руху молоді.

Як зазначають В. Платонов та С. Гуськов (1994), вперше про необхідність створення навчально-освітнього центру висловився представник НОК Греції професор Іваніс Христафіс на Олімпійському конгресі 1926 року під час обговорення питання про відродження давнього гімнасія на території стародавньої Олімпії. На сесії МОК 1934 року, проведеної в Афінах, обговорювалося створення навчального центру. Особливу роль у цьому питанні відіграли тогочасний генеральний секретар НОК Греції Джон Кецеас і професор Карл Дім (Німеччина), котрі чимало зробили для реалізації цієї ідеї створення такого центру [6]. Зауважимо також, що у Берліні в період між 1938 і 1944 роками за керівництва Карла Діма діяв “Центр олімпійських досліджень”.

Важливою датою: у 1939 році олімпійський комітет Греції вирішив створити Олімпійську академію й у червні 1939 МОК дав на це згоду. Друга світова війна перешкодила конкретним заходам. На сесії МОК, що відбулася в Римі у 1949 році, питання про створення освітнього центру було прийнято одностайно. За підтримки

МОК, реалізувати цю ідею було доручено олімпійському комітету Греції.

Урочисте відкриття Міжнародної Олімпійської Академії відбулося 14 червня 1961 року. У роботі першої сесії взяли участь тридцять студентів із двадцяти чотирьох країн. Зауважимо, що МОК у повному складі після проведеної сесії в Афінах, прибув до Олімпії на цю подію [4, 8, 9]. Емблемою МОА стало поєднання олімпійських кілець та літери "А" (Академія) (рис.).

Рис. Емблема Міжнародної Олімпійської Академії

У період з 1961 до 1964 років робота МОА обмежувалася проведенням щорічних сесій. До 1966 року учасники сесій мешкали у наметах, а сесії проводилися на відкритому повітрі. Будівництво перших стаціонарних споруд Академії було завершено в 1967 році. В наступні роки обсяг роботи МОА та її роль у системі олімпійської освіти істотно розширилися [6].

Основні завдання діяльності МОА викладено в пункті 2 Статуту цієї організації: "Мета МОА полягає у створенні міжнародного культурного центру для збереження і поширення олімпійського духу, вивченні і реалізації суспільних і виховних принципів Ігор, наукової консолідації довкола олімпійської ідеї відповідно до принципів, сформованими стародавніми греками і відродженням сучасного олімпійського руху з ініціативи барона де Кубертена" [6]. При створенні МОА було визначено напрями її роботи, які стосуються філософії й ідеології олімпізму; історії античних Олімпійських ігор; еволюції сучасного олімпійського руху та його значення для виховання молоді й гармонічного розвитку людини; впливу спорту на мистецтво і соціальні науки; моральних принципів спорту і створення духовних цінностей на основі цих принципів [6].

Нами встановлено, що керівництво діяльністю академії здійснює адміністративна рада в складі президента, віце-президента, декана і сімох членів. Усі вони, включаючи президента, є представниками Олімпійського комітету Греції й інших грецьких організацій. Рада МОА обирається НОКом Греції терміном на 4 роки [4, 9].

Академія організовує літні сесії тривалістю близько двох тижнів. Ці сесії традиційно проводяться в Олімпії (Греція) й бувають різними за формою: сесії, конгреси, семінари, лекції та контингентом учасників: для студентів і молодих викладачів; керівників НОА, членів і працівників НОК і Міжнародних федерацій; керівників та викладачів вищих навчальних закладів фізичного виховання; спортивних журналістів; спортивних лікарів, арбітрів, управлінців спорту, делегацій від університетів, шкіл спортивних клубів тощо [8, 9].

В окремих країнах, на зразок МОА, в середині 60-х років починають створюватися національні олімпійські освітні центри. Першими такими організаціями були "Kuratorium Olympische Akademie" (1966) Німецького НОКу та "Centre de Estudios Olimpicos" (1968) Іспанського НОКу. В середині сімдесятих років у США під юрисдикцією Олімпійського комітету було засновано Олімпійську Академію, яка стала першою національною олімпійською академією (НОА). Після цього засновуються національні олімпійські академії у Тайвані (1977), Японії й Іспанії (1978); Чилі, Єгипті та Еквадорі (1981) [8].

Після створення у 1990 році Національного олімпійського комітету України поставив необхідність організації роботи національної олімпійської структури відповідно до

міжнародних норм та рекомендацій Міжнародного олімпійського комітету. Тому на другій сесії Генеральної асамблеї НОК України, яка відбулась 20 вересня 1991 року було ухвалено рішення про створення Олімпійської Академії України (ОАУ). Першим її президентом було обрано Вадима Олександровича Запорожанова (1930) – доктора педагогічних наук, професора, тодішнього проректора з наукової роботи Українського державного університету фізичної культури і спорту (нині НУФВіС України).

Після цього розпочався складний і тривалий процес формування структури й організації діяльності ОАУ. Основними труднощами при цьому були відсутність будь-якого досвіду діяльності в Україні такої організації, кадрові проблеми, визначення стратегічних напрямів діяльності, налагодження міжнародних контактів, пошук ініціатив-ентузіастів в регіонах. Неабиякою перепорою були й матеріальні труднощі, пов'язані з обмеженою кількістю коштів для видання популярної літератури, наукових досліджень, проведення сесій ОАУ.

Зауважимо, що, незважаючи на усі об'єктивні та суб'єктивні проблеми, ОАУ було створено у лютому 1992 [7] і зареєстровано 16 вересня 1992 року Міністерством юстиції України як самостійну громадську організацією, що діє під егідою НОК України.

Метою діяльності ОАУ було визначено розвиток та зміцнення олімпійського руху в Україні, духовне взаємозбагачення людей, поширення й обмін цінностями національної культури під егідою ідей і принципів олімпізму при співпраці з державними, громадськими та іншими організаціями на засадах незалежності та доброї волі, в інтересах спорту й олімпійського руху.

Серед завдань діяльності ОАУ можна виділити такі: всебічне вивчення, популяризація, розвиток і розповсюдження олімпійських ідеалів і принципів, гуманістичних цінностей олімпізму, олімпійського руху та Олімпійських ігор тощо [1, 2, 5].

Діяльність Олімпійської Академії України здійснюється за такими напрямками: олімпійська освіта у вищих навчальних закладах, олімпійська освіта в середніх і середніх спеціальних навчальних закладах, видавнича діяльність, рух “Спорт для всіх”, участь у міжнародних заходах, ветеранський рух, олімпійський рух в Україні, співпраця із засобами масової інформації. В останні роки виокремлюються також такі напрями як “Жінки та олімпійський спорт”, “Екологія і спорт” тощо. У нашому дослідженні ми зосередили проаналізували окремі з них.

Так, Олімпійська Академія України активно долучається до організації міжнародних наукових конференцій, конгресів. Зокрема, за участі ОАУ в 1993 і 1997 роках у Києві було проведено перший і другий Міжнародні наукові конгреси “Сучасний олімпійський спорт”. У квітні 2000 року в Києві було проведено Міжнародний науковий конгрес “Олімпійський спорт і спорт для всіх”. Учасниками його стали понад 400 осіб із 40 зарубіжних країн. Серед організаторів конгресу – НУФВіС, НОК України, ІФВІ. Зауважимо, що ці й подальші наукові конгреси мали неабияке значення для створення системи міжнародних наукових заходів Східної Європи.

Зауважимо за доцільне детальніше висвітлити проведення першої сесії Олімпійської Академії України для молодих учасників, що відбулася 5 – 10 вересня 1994 року в Харкові. Ця сесія було організовано для відзначення столітнього ювілею олімпійського руху в Україні. У роботі сесії взяли участь молоді вчені, аспіранти, студенти, викладачі вищої школи України, члени наукових товариств, співробітники навчальних і наукових установ Харківського сайту. Вони представили статті і доповіді, присвячені Олімпійським іграм у Стародавній Греції, відродженню й історії олімпійського руху сучасності, сучасному стану олімпійського розвитку олімпійського спорту.

У програмі сесії було організовано різноманітні наукові, спортивні, культурні заходи: міжнародний семінар, присвячений сторіччю МОК, літературно-публіцистичний конкурс "Олімпійські доли: невідомі сторінки", зустрічі з ветеранами Олімпійських ігор, змагання за програмою "Спарт", мистецькі виставки тощо. Центральне місце в сесії посів молодіжний науковий конкурс, присвячений столітньому ювілею сучасного олімпізму [3,7].

Підкреслимо також, що Олімпійська Академія України активно долучається до організації щорічних міжнародних наукових конференцій для аспірантів галузі "Молода спортивна наука України" (м. Львів) та студентів "Студент, спорт і наука у XXI столітті" (м. Київ).

Одним з найважливіших аспектів діяльності ОАУ є поширення олімпійської освіти.

У 1999 році Національним олімпійським комітетом України було розроблено комплексну програму "Олімпійська освіта". Метою програми було забезпечити всебічний розвиток системи олімпійської освіти як важливого фактору об'єктивізації ролі олімпійського спорту в сучасному суспільстві, поширення ідеалів олімпізму, підвищення кваліфікації фахівців, що працюють у галузі. Програмою було визначено такі напрямки роботи: сприяння зростанню ролі олімпійської освіти і створення необхідних організаційних і матеріально-технічних передумов для цього; вдосконалення системи поширення олімпійських знань; активізація діяльності Олімпійської Академії України; вдосконалення системи підвищення кваліфікації кадрів з фізичного виховання і спорту. Виконання заходів цієї програми було покладено на Держкомспорт України, НОК, ОАУ, ВНЗ фізичного виховання і спорту.

Роботу ОАУ впродовж останніх років було також спрямовано на поширення ідеї олімпізму серед учнівської молоді. Зокрема було проведено кілька всеукраїнських та регіональних конкурсів дитячого малюнку на олімпійську тематику, здійснено спроби впровадження програми з олімпійської освіти в окремих загальноосвітніх школах міста Києва.

Наприкінці 2002 року Олімпійською Академією України з метою поширення олімпійської освіти серед населення регіонів України, пропаганди олімпізму, активізації гуманітарних досліджень олімпійського руху було запропоновано створити Центри олімпійських досліджень та освіти. Такі центри, за нашими даними, створено в Києві при НУФВіС України та у Львові при ЛДДФК.

Наш аналіз показав, що важливою ділянкою роботи Олімпійської Академії України є видавнича діяльність. Надзвичайно плідною виявилася співпраця ОАУ та НОК України з видавництвом "Олімпійська література" (Київ). Результатом такої співробітництва стала поява таких праць як "Золоті сторінки олімпійського спорту України" (2000), перше офіційне видання Олімпійської Хартії українською мовою (1999), біографічний довідник "Президенти Міжнародного олімпійського комітету. Життя та діяльність" (2001), "Малий античний олімпійський словник" (1999) тощо. Перелічені видання, безперечно, сприяли вдосконаленню процесу олімпійської освіти, та виявилася справжніми подіями не тільки для галузевої науки, але й для суспільно-культурного розвитку молоді держави. Окремо слід відзначити видання серії освітніх плакатів, на яких доступно й яскраво подано окремі сторінки історії Стародавніх і сучасних Олімпійських ігор, олімпійську символіку та результати участі спортсменів України в Олімпійських іграх.

Таким чином, видавництво спеціалізованої літератури є одним із найуспішніших напрямів діяльності ОАУ. У подальшому, на нашу думку, потрібно здійснити низку

засобів для випуску популярної друкованої продукції на олімпійську тематику для дітей середнього та молодшого шкільного віку, сприяти розповсюдженню видань "Олімпійської літератури" повсюдно в Україні.

Варто наголосити на міжнародних контактах ОАУ. Олімпійська Академія України активно співпрацює з міжнародними організаціями, що займаються дослідженнями олімпійського руху, сприяють поширенню і популяризації олімпізму, зокрема:

1. Міжнародний олімпійський комітет (Лозанна, Швейцарія)
2. Центр Олімпійських досліджень і освіти (Лозанна, Швейцарія)
3. Олімпійський музей (Лозанна, Швейцарія)
4. Центр П'єра де Кубертена (Лозанна, Швейцарія)
5. Міжнародна Олімпійська Академія (Олімпія, Греція)
6. Національні Олімпійські Академії інших країн.

Зауважимо, що з 1993 року кілька делегацій спортивних фахівців України взяли участь у міжнародних сесіях МОА, присвячених різним проблемам олімпізму. Учасниками сесій Міжнародної Олімпійської Академії від України були студенти, аспіранти і викладачі вищих закладів освіти фізкультурно-спортивного профілю, серед яких наведемо досвідчених дослідників олімпійської проблематики: Віктора Болобана, Анатолія Єфімова, Костянтина Сахновського, Сергія Матвеева, Світлану Дроздовську, Леоніда Драгунова, Оксану Вацебу та молодих науковців Валентину Рябоконт, Олександрю Голець, Вікторію Булатову, Олену Тімашеву, Володимира Томашевського, Георгія Гончаренка, Марина Дерепу та ін.

Загалом, аналізуючи діяльність Олімпійської академії України як складової частини системи міжнародної олімпійської освіти, нами виявлено кілька проблемних моментів у діяльності національної структури. Зауважимо, що одним із найскладніших завдань розвитку системи олімпійської освіти в Україні виявилось формування регіональних представництв ОАУ. Діяльність ОАУ недостатньо висвітлюється засобами масової інформації України.

Водночас, незважаючи на організаційні труднощі періоду формування та утвердження діяльності Олімпійської Академії України, ця інституція здобула неабиякий авторитет в національній системі олімпійської освіти, пропаганди олімпійських ідеалів, популяризації олімпійського руху серед широких верств населення.

Література:

1. Булатова М., Платонов В. Олимпийское образование на Украине: методология, организация, практические результаты (1991 – 2001) // V Международнй научнй конгрес "Олимпийский спорт и спорт для всех". – Минск, 2001. – С. 65.
2. Ефимов А. Олимпийское образование в Украине // Человек в мире спорта: Тезисы докладов. – Москва, 1998. – Т. 2. – С. 564-565.
3. Кривенко В.М., Бізін В.П., Кривенцов О.Л. Олімпійські Академії в сучасному українському русі: надбання та перспективи // Матеріали Всеукраїнської наукової конференції, присвяченої 50-річчю ЛДДФК "Освіта в галузі фізичної культури: стан, проблеми, перспективи. – Львів, 1996. – ч. I – С. 22 - 26.
4. МОА и международные спортивные объединения: Справочник / 2-е, перераб. изд. / Сост.: Романов А.О. – Москва: Физкультура и спорт, 1979. – 262 с.
5. Матвеев С.Н. Некоторые аспекты деятельности НОА // Материалы Всесоюзной научно-практической конференции "Проблемы истории физической культуры и спорта": Тезисы докладов. – Москва, 1986. – С. 180-181.

6. Платонов В.Н., Гуськов С.И. Олимпийский спорт: Учебник [в 2кн., т.1] – К.: Олимпийская литература, 1994 – 496 с.
7. Про I сесію Олімпійської Академії України для молодих учасників “Молодь України і олімпізм”, присвячену 100-річчю сучасного олімпійського руху (від організаційного комітету сесії) / Сидоренко О.Л., В.О. Запорожанов, Філь С.М. та ін. // Матеріали першої сесії Олімпійської Академії України для молодих учасників, присвяченої 100-річчю сучасного олімпійського руху (5-10 вересня 1994 р. м. Харків). – Харків, 1994. – С. 8-12.
8. National Olympic Academy. Foundation, Perspectives, Activities./ International Olympic Committee, 1988. – 56 p.
9. <http://www.ioa.org>. (12.11.2002).

OLYMPIC ACADEMY OF UKRAINE AS A COMPONENT OF OLYMPIC EDUCATION INTERNATIONAL SYSTEM

Yuriy ZAYDOVIY

Lviv State Institute of Physical Culture

Olympic education international system main stages of development are marked in this clause. Olympic Academy of Ukraine activity since 1991 is also described.

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНОГО РУХУ СЕРЕД СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Микола КОСТЬ

Львівський державний інститут фізичної культури

Впродовж усього існування України формувалися певні системи її суспільного життя. Весь історичний шлях, який вона пройшла, виразно позначився на її соціально-економічному, політичному та культурному житті. Всі ці перетворення вплинули на функціонування усіх складових сфер сучасної української держави, зокрема, і на галузь фізичної культури та спорту.

Метою даної роботи є вивчення та аналіз історичних аспектів розвитку фізкультурно-спортивного руху серед сільського населення України впродовж ХХ століття.

Завданням дослідження є проаналізувати історичні особливості розвитку фізкультурно-спортивного руху серед сільського населення України.

У роботі використовувався метод аналізу літературних джерел.

Розвиток фізкультурно-спортивного руху серед сільського населення України, як окреме соціальне явище, пов'язаний з поширенням наприкінці ХІХ – початку ХХ століть перших руханково-гімнастичних товариств.